

УДК 323 (477+510)

І. Зіневич, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

МЕГАТРЕНДИ КИТАЮ ТА ЇХНЯ ТРАНСФОРМАЦІЯ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

"Мегатренди Китаю" зазвичай асоціюються з прізвищем Дж. Нейсбіта, під авторством якого у 2010 р. було опубліковано книгу "Китайські мегатренди: 8 стовпів нового суспільства". Це дослідження відкрило завісу на головні тенденції, які мали місце всередині Китаю на початку XXI ст. За 10 років у Китаї відбулося чимало змін, які відображені й у глобальній трансформації його мегатрендів. Незважаючи на наявні опубліковані матеріали з теми "китайських мегатрендів" у Китаї, через відсутність перекладів із китайської мови, натепер вони залишаються невідомими в Україні. На основі аналізу досліджень американського та китайських авторів, опублікованих із різницею в 10 років, визначено головні тенденції розвитку КНР станом на 2010 р. і 2019 р., виявлено зміни, які відбулись у політичному, економічному, соціальному устрої країни за цей період, проаналізовано можливості застосування китайського досвіду в Україні.

Ключові слова: мегатренди, Китаї, Україна, реформа, розвиток.

Постановка проблеми. Натепер Китай – це єдина держава світу, яка здатна кинути виклик глобальному гегемону США. Однак "Китай не відрізняється войовничістю і вважає за краще ні з ким не боротися, а досягати своїх цілей мирними засобами" [1]. Успішний приклад стрімкого розвитку Китаю пояснює інтерес науковців та експертів у всьому світі до осмислення й аналізу мегатрендів, які зумовили підйом цієї країни за відносно короткий історичний період часу.

Україна завжди позиціонувала Китайську Народну Республіку як стратегічного партнера й акцентувала, що вкрай необхідним є "напрацювання комплексної і послідовної політики, яка б ураховувала політичну, економічну й фінансову вагу Китаю у сучасному світі" [2]. З огляду на це, необхідність ретельного вивчення головних тенденцій і процесів у політичному, економічному та суспільному житті Китаю обумовила **мету цього дослідження**, оскільки дуже актуальним питанням є не лише пристосування китайського досвіду щодо України, а й важливого складового залишається більш глибоке ознайомлення з внутрішнім устроєм "потенційної держави № 1" заради побудови стабільних і плідних взаємовідносин між нашими країнами в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті автор спирається на дослідження Д. Нейсбіта "Китайські мегатренди: 8 стовпів нового суспільства" [3]; і менш відомі поза межами Китаю роботи китайських вчених: "Підйом великої держави: мегатренди Китаю" китайського вченого, історика Фен Кая (Feng Kai) [4]; "Стан Китаю" – книга китайського економіста, дослідника Гао Лянкуй (Gao Liankui) [5]; і "Мегатренди: наступний крок Китаю" китайського політолога, експерта з соціальних питань і міжнародних відносин Чжен Юннйань (Zheng Yongnian) [6]. На думку автора, аналіз досліджень китайських авторів несе в собі наукову новизну, адже дотепер переклади вищезгаданих праць із китайської мови на інші мови відсутні, а їхня цінність зосереджена в тому, що вони відображають погляд на події Китаю "зсередини", а не через призму прозахідних теорій і дискурсів.

Викладення основного матеріалу дослідження. У 1982 р. американський футуролог Джон Нейсбіт відкрив світу нову "реальність". Саме у цей рік було опубліковано його політологічний бестселер "Мегатренди", який приніс його автору всесвітню популярність. Джон Нейсбіт перший дав визначення поняттю "мегатренди" – "як основним напрямкам руху, які визначають вигляд і суть нового суспільства" [7]. У своїй роботі Нейсбіт визначив 10 мегатрендів, але всі тенденції він розглядав через призму Америки. Автор прагнув запропонувати для США й інших країн путівник у нову епоху, він відзначав, що ключовим для кожної країни є знання, розуміння і концептуалізація майбутнього.

Через майже 30 років виходить ще одне футурологічне дослідження Нейсбіта. Цього разу дослідник звернувся до головного конкуренту США – Китаю. Ставлення до Китаю у світі, можливо, найбільш суперечливе з усіх можливих. Усі визнають важливість Китаю та його зростаючу значимість, однак велика частина тих, хто у своєму ставленні як і раніше ґрунтуються на упередженості й необізнаності [3]. Чому комуністичний Китай так стрімко розвивається, долає будь-які кризи і знову, і знову домагається економічних успіхів там, де зазнають невдач демократичні держави? Як вдається йому успішно поєднувати капіталістичну економіку з соціалістичною ідеологією? Чому він не витрачає час на пошуки нової національної ідеї, а успішно використовує давню – конфуціанську? Знайти відповіді на ці питання і стало метою кропіткого дослідження, матеріал для якого Джон Нейсбіт разом із дружиною Доріс збирали понад 10 років, хоча перші кроки в дослідженні цієї країни автор почав робити ще у 1967 р.

Результатом цієї роботи стала нова книга "Китайські мегатренди: 8 стовпів нового суспільства" [3], яку було опубліковано у 2010 р. Нейсбіти виокремили вісім мегатрендів – вісім "стовпів" китайського суспільства, кожен із яких піддався аналізу. За допомогою методу контент-аналізу, автори відстежували зміни вмісту газетних публікацій більш ніж у 50 газетах провінціального рівня Китаю. Також, у процесі підготовки матеріалу, було організовано ряд унікальних зустрічей, у тексті книги багато цитат із розмов із Цзян Цземінем (Голова КНР із 1993 по 2003 р.), керівниками провінцій, мерами міст, і багато цитат від головного ідейного лідера, засновника сучасного капіталістично-комуністичного Китаю – Ден Сяопіна.

Цікавим є факт, що спочатку книга вийшла китайською мовою у вересні 2009 р., а потім англійською – у січні 2010 р. Схоже, що автори книги мали на меті не лише розповісти про Китай іноземним читачам, але і пояснити перспективи й тенденції розвитку країни громадянам КНР. Ураховуючи успіх, яким користується книга в Китаї дотепер, мету було обрано правильно.

Також, важливо відзначити, що написана "не китайцями" книга про Китай стала поштовхом для досліджень китайських вчених. До 2010 р. у Китаї майже відсутні істотні публікації на тему мегатрендів і тенденцій розвитку Китаю. Проте після появи книги Нейсбітів, у 2011 р. з'являється відразу дві праці китайських науковців: книга "Підйом великої держави: мегатренди Китаю" китайського вченого, історика Фен Кая (Feng Kai) (кит. 《崛起的大国：中国大趋势》，作者：冯凯) [4] і книга китайського економіста, дослідника Гао Лянкуй (Gao Liankui) "Стан Китаю" (кит. 《中国大形势》，作者：高连奎) [5]. Ще один матеріал, який зараз є "найсвіжішим" дослідженням, це книга "Мегатренди: наступний крок Китаю" (кит.

《大趋势：中国下一步》，作者：郑永年），яку було видано в березні 2019 р. Автор цієї книги експерт із китайської політики, соціальних питань і міжнародних відносин Чжен Юнн्यान (Zheng Yongnian) [6].

З огляду на те, що роботи китайських учених Фен Кая та Гао Лянкуй було видано майже одночасно з роботою американського вченого Нейсбітта у 2011 р., для більш детального аналізу автор пропонує зупинитись на дослідженні Джона Нейсбітта "Китайські мегатренди: 8 стовпів нового суспільства" 2010 р. і дослідженні китайського вченого Чжен Юнн्यान "Мегатренди: наступний крок Китаю" 2019 р. Розгляд і зіставлення цих наукових праць дозволить побачити різницю між поглядами на Китай китайського й американського вченого, і зрозуміти як змінилися мегатренди Китаю за останні 10 років, адже Піднебесна тоді і зараз, це вже дві різні країни.

Почнемо із класифікації Нейсбітів, які у своїй праці "Китайські мегатренди: 8 стовпів нового суспільства" виділили вісім "китів", на яких формується сучасне й майбутнє Китаю.

Стовп 1. Звільнення розуму. Будучи головою держави, Ден Сяопін поставив мету економічного прогресу й надав громадянам Китаю можливість самостійно визначати, як цього досягти. Автори книги вбачають у цьому початок "емансипації розуму", процесу, який продовжується дотепер і охопив усі сфери життєдіяльності китайського суспільства, що, на думку Нейсбітів, є основою "пожвавлення геноу підприємництва у китайської нації" [3].

Цей мегатренд, на думку автора, може бути дуже вдало імплементовано в Україні за допомогою впровадження відповідних реформ із підтримки малого й середнього бізнесу, перші кроки в цьому напрямку вже зроблено, 23.01.2020 р. набув чинності Закон України щодо забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва [8], який має на меті дозволити малим і середнім підприємцям відкривати власну справу та створити тисячі нових робочих місць.

Стовп 2. Баланс векторів "зверху вниз" і "знизу вгору". Незважаючи на присутню критику політичної системи, існуючої у КНР, Нейсбіти визнають її адекватною щодо тогочасного моменту розвитку країни: "... постійність Комуністичної партії зіграла не проти, але на благо добробуту китайського народу. Довготермінове стратегічне планування могло здійснюватися без відволікання на вибори та без переривання ними, характерних для демократичних держав Заходу. Китай не роздирав політичні протиріччя й не уповільнювали різкі зміни курсу: навпроти – із самого початку реформ він був налаштований на досягнення загальних цілей" [3]. Водночас такий тривалий успіх правлячої партії Китаю полягає у її незаперечній ефективності. Для того щоб залишатися при владі, КПК необхідно ефективно задовольняти потреби народу, ретранслюючи їх у вигляді своїх керівних установок. Отже, Китай є піонерською "вертикальною демократією", формою правління, яка відповідає її культурі, балансує між урядовими директивами, що йдуть зверху вниз, та ініціативами громади, які піднімаються знизу вгору.

У цьому напрямку для України більш дієвою є концепція розвитку електронного урядування (е-урядування) та одного з його центральних питань е-демократії, суть якої полягає в застосуванні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для широкого залучення громадян у громадське політичне життя. "Разом із впровадженням нових інформаційних технологій змінюється структура управління, значною мірою еволюціонують шляхи взаємодії держави із громадою. Відбувається перетворення вертикальної ієрархічної стру-

ктури уряду на горизонтальну мережеву, перерозподіл влади та публічних функцій" [9].

Стовп 3. Висадження дерев: "Нехай ростуть ліси". Цей мегатренд присвячений гнучкій управлінській стратегії. Уряд визначає політику, а громадяни формують структури, "доглядають: підстригають високі дерева, даючи простір маленьким", створюють нові економічні інститути, децентралізовані управління. Китай часів Мао Цзедуну нагадував ліс, у якому було вирубано більшість дерев, а реформи, які було розпочато Ден Сяопіном мали на меті "відновити ліс" і створити нові галявини дерев. Ідеться про реформування економіки Китаю у такий спосіб, коли відбувається відновлення господарських укладів, які існували раніше та створення умов для розвитку нових напрямків розвитку.

У межах цього мегатренду Україна має багато спільного з Китаєм, адже за роки перебування у складі Радянського Союзу, багато "українського" було винищено або русифіковано, саме тому після набуття незалежності одним із головних мегатрендів України має бути висадження свого "смерекового лісу та "калинового садку", а саме – повернення до свого коріння та відродження духу нації.

Стовп 4. Вбрід через ріку, намацуючи каміння. Цією цитатою Ден Сяопіна автори інтерпретують підхід випробування нових рішень і пропозицій, у межах пілотного проекту, і далі за умови успіху, копіювання та поширення на всю територію країни. У 1979 р. сучасне місто Шеньчжень, пров. Гуандун, було рибальським селом із населенням 20 000 жителів; зараз це мегаполіс із більш ніж 10 мільйонами людей і високотехнологічним виробництвом. Концепція Ден Сяопіна: "Нехай деякі міста розбагатіють у першу чергу" – стала проривною [10]. Беззаперечно, що впровадження пілотних проектів має стати одним із напрямів сучасного розвитку України. Успішно відпрацьована тактика розвитку окремих міст і регіонів має стати частиною великої стратегії з розбудови економіки та інфраструктури в масштабі всієї держави.

Стовп 5. Художні й інтелектуальні паростки. Цей мегатренд автори книги пов'язують із максимою Ден Сяопіна, що Китай повинен "будувати дві цивілізації – матеріальну та духовну" [11]. На культурному фронті мистецтво в Китаї процвітає – адже розум художників також розкріпачився. Художники більше не просто копіюють старі шедеври. У мистецькому ренесансі, що відбувається, вони розширюють звичні межі. Китайське сучасне мистецтво – глобальне явище. У Китаї більше десятка художників, чії роботи продаються за мільйони доларів. А китайські архітектори перемагають у міжнародних конкурсах (Ма Яньсун, проект на будівництво Absolute World, комплексу хмарочосів, що складається з п'яти будівель, що розташовано в місті Місісага, Онтаріо, Канада).

У цьому напрямку останні роки Україна вдалася до рішучих дій. У 2014–2019 рр. у прокат вийшли 110 вітчизняних повнометражних фільмів, було знято 173 фільми, а державне фінансування української кінематографії збільшилось із 63.1 млн грн до 505.9 млн грн на рік. Позитивна динаміка: 2011 р. в українських кінотеатрах показали лише один фільм українського виробництва, а 2017 р. зняли вже 47 фільмів за часткового фінансування держави. У 2018 р. вийшло 46 українських стрічок. Усі їх частково профінансувала держава. [12]. Права на показ першого українського фільму-фентезі "Сторожова застава" придбали близько 20 країн, при чому Китай був одним із перших замовників, також стрічку було показано під час XXI Шанхайського міжнародного кінофестивалю (2018).

Стовп 6. Приєднання до світу. Незважаючи на критику, Китай зробив значні кроки на шляху до зайняття свого гідного місця на міжнародній арені. Наприклад, китайські авіакомпанії перейшли від статусу найнебезпечніших на земній кулі до одних із найбезпечніших, і навіть кращих, ніж американські та європейські перевізники. Зараз Китай є магнітом для іноземних інвестицій та активним іноземним інвестором. Оскільки раніше Китай направив достатню економічну силу на провінційний рівень, тому зараз багато провінцій напрому здійснюють угоди щодо іноземних інвестувань. Китай міцно укріпив свої позиції на світовій арені, має членство в таких міжнародних організаціях як ООН, АТЕС, G20, Світова організація торгівлі, а також ШОС і БРІКС. Натепер неможливо уявити жодного заходу всесвітнього рівня, на кшталт Давоського економічного форуму або Мюнхенської конференції із безпеки, без обов'язкової участі китайської делегації.

Натепер Україні треба ще пройти тривалий шлях до того, щоб бути визнаною на міжнародній арені. Проте кожен шлях починається з маленьких кроків, і один із перших кроків – це співробітництво з розвиненими державами на умовах взаємовигідного партнерства й активне залучення інвестицій. Однак важливо пам'ятати, що співпраця Китаю з іншими державами завжди будується на принципі "старшого та молодшого брата", при чому роль старшого брата в таких відносинах за останні 50 років лише раз дісталась не Китаю, коли він поступився місцем Радянському Союзу.

На тлі пандемії Covid-19, у України з'явилась можливість продемонструвати себе всьому світу як надійний партнер і популяризувати нашу країну. 14.04.2020 р. український найбільший транспортний літак у світі АН-225 "Мрія" виконав перший рейс із Китаю до Варшави з доставки медичного вантажу. Разом із п'ятьма літаками "Руслан" "Авіаліній Антонова" подібні рейси будуть виходити до інших країн Європи, США та Близького Сходу [13]. Для багатьох країн світу стало несподіванкою, що Україна здатна будувати такі літаки. За умови поширення таких прикладів успішної кооперації, у майбутньому Україна зможе посісти гідне місце на арені світових гравців.

Стовп 7. Свобода і справедливість. Шукаючи "свободи та справедливості", Китайські лідери врівноважують соціальну справедливість та економічний прогрес. Реформатори на чолі із Ден Сяопіном визнавали, що деякі люди розбагатіють швидше ніж інші, але заявляли: "Розбагатіти в соціалістичному суспільстві означає процвітання для всього народу". Мета уряду – підняти кількість людей до статусу середнього класу до 2020 р. до 700 млн осіб не повністю реалізувалась. За даними офіційної статистики, кількість середнього класу в Китаї коливається на рівні 400 млн осіб. Для досягнення справедливості керівники китайської "вертикальної демократії" активно працюють над поліпшенням рівня медицини та системи соціального забезпечення. Найважливіша потреба Китаю – удосконалена освіта, "ключ до відкриття дверей свободи та справедливості", не кажучи вже про багатство [10].

На наш час проблема недостатньої кількості середнього класу в Україні стоїть не менш гостро ніж у Китаї. Як зауважує експерт Центру досліджень суспільства В. Іщенко "Критерії визначення середнього класу є настільки нечіткими, а в Україні ще й настільки політизованими, що краще покладатися на суто прикладні дослідження" [14]. За результатами комплексного соціального дослідження Центру Разумкова "Середній клас в Україні: уявлення і реалії" (2016), згідно із критерієм стійкої самоідентифікації респондентів як представників

середнього класу в комплексі з іншими критеріями (самоцінка рівня матеріального добробуту; високий рівень освіти; відчуття спільності інтересів із представниками середнього класу; домінування серед представників найближчого соціального оточення респондентів представників середнього класу) було виокремлено такі соціально-класові групи українського суспільства: вищий клас – 1 %; середній клас – 14 %; периферія середнього класу – 35 %; нижчий клас – 31 % [15]. Результати дослідження яскраво демонструють, що до досягнення показників середнього класу на рівні 60 % як у більшості західноєвропейських країн, Україні треба пройти не менш тривалий шлях ніж Китаю.

Стовп 8. Від олімпійського золота до нобелівських премій. Олімпійські ігри 2008 р. стали так званою "камінг-аут вечіркою" для Китаю, це була подія, яка продемонструвала соціальні й економічні досягнення, більше ніж просто мистецьку та спортивну майстерність. У Китаї інновації стали національним пріоритетом, оскільки китайці все більше усвідомлюють важливість інтелектуального капіталу. У Китаї з'являються такі високотехнологічні галузі промисловості: авіація, електромобілі та робототехніка. Нейсбіт пише "Хоча Китай може й не отримати Нобелівську премію завтра, його досягнення неодмінно повинні отримати визнання світу" [3]. Варто зауважити, що цей мегатренд "... до нобелівських премій", як вже бувало у автора книги, виявився пророчим, у 2012 р. Нобелівську премію з літератури отримав китайський письменник Мо Янь.

У зв'язку з тим, що останні 400 років Україна була у складі різних імперій і держав (Російська імперія, Радянський Союз, Річ Посполита, Австро-Угорська імперія й ін.), серед лауреатів Нобелівської премії поки що немає українців за громадянством, але серед всесвітньо відомих нобелівських лауреатів є вчені, письменники, які народились, зростали або мали українське походження (Ілля Мечников, Зельман Ваксман, Шмуель Йосеф Агнон та ін.).

Аналізуючи кожен із китайських мегатрендів за Нейсбітами, можна дійти висновку, що мегатренди Китаю – це не лише тенденції та процеси, багато в чому вони зосереджені на народі, який їх розвиває і втілює в життя. Здається, цей "людський підхід до політики", вдало підмічена ознака того, що проголошена Ху Цзіньтао стратегія "і жень вей бень" (кит. 以人为本) – "бачити в людині основу" – є не просто заявою, а практичною інструкцією до дій. При чому, інструкцією для дій не лише в Китаї, цей досвід має запозичуватися і в Україні, адже багато в чому справжнє українське багатство зосереджено у її нації, у розумних, інноваційних і талановитих людях, які вимушено переїжджають до інших країн і на чужині прославляють інші прапори.

Наступна робота, обрана автором для аналізу, це книга китайського автора Чжен Юнн्यान (*Zheng Yongnian*) "*Мегатренди: наступний крок Китаю*" (2019), яка має на меті: по-перше, продемонструвати погляд на сучасні китайські мегатренди "зсередини", по-друге, дати можливість простежити зміни, які трапились у головних тенденціях розвитку Китаю за останні 10 років, і по-третє, вказати на розбіжності, які існують між Китаєм та Україною натепер у політичній, економічній і соціальній сферах.

Як зауважує Чжен Юнн्यान, "реформа ніколи не стоїть на місці" [6]. У світі немає жодної системи, яка змінившись одного разу, залишилась б ідеальною назавжди, успішно існують лише ті, що постійно реформуються, впроваджують інновації та відповідають тенденціям розвитку. Для Китаю, країни, яка пережила 40 років періоду реформ і відкритості, знаходиться у стані рефор-

ми стало нормальним станом розвитку країни. Різниця полягає в тому, що на кожному етапі реформувань перед країною стояли різні завдання.

У цьому дослідженні, китайський дослідник, який уже багато років займається вивченням політичних і соціальних питань, міжнародних відносин Китаю, у межах поглибленого вивчення реформ Китаю, із чотирьох вимірів – політика, економіка, соціальний устрій і міжнародні відносини, провів аналіз основних мегатрендів – "артерій" Китаю.

Реформа державних підприємств і трансформація економіки. Цей мегатренд, один із тих, якому Чжен Юннень приділяє посилену увагу. 2019 р. журнал "Fortune" опублікував свій щорічний рейтинг Fortune Global 500 – топ-500 найбільших компаній світу, із яких 129 компаній належать Китаю. Уперше у світовій історії компанії з Китаю перевищили за кількістю 121 корпорацій США. Варто зазначити, що серед китайських компаній у рейтингу, більша половина – це державні корпорації. Що стосується майбутнього державних підприємств, Чжен Юннень вважає, що варто зробити чотири кроки, а саме "посилити комерціалізацію, встановити межу для державних підприємств, підтримувати відкритість державних підприємств і "націоналізувати" державні підприємства". Іншими словами, державні підприємства повинні досягти такого, чого немає в інших, вони повинні бути суспільно-корисними та брати на себе відповідальність, а не лише концентруватись на прибутках.

"Зроблено в Китаї" – це лише "Зібрано в Китаї". Почувши "Зроблено в Китаї" багато людей у західному світі починають відчувати "панічний страх" і готові відмовитись від придбання. Однак, якщо порівнювати "Зроблено в Німеччині" в 1970-х і "Зроблено в Японії" в 1980-х, можна побачити, що "Зроблено в Китаї" – це все ж таки інший концепт, те, що вироблялося в Німеччині та Японії – це їхній власний продукт, у випадку ж з Китаєм багато продукції прийшло із Заходу й інших країн, і було тільки "зібрано" в Китаї за умови використання дешевої робочої сили, а потім було експортовано. Із цього погляду поняття "зібрано в Китаї" є більш доречним.

Індустрія 4.0 або Четверта промислова революція. Що це означає для Китаю? Перша промислова революція привела до переходу від ручного до механізованого виробництва через використання парового двигуна, Друга промислова революція спричинила перехід до масового виробництва через використання електродвигуна й конвеєра, Третя промислова революція призвела до переходу на автоматизоване виробництво через використання комп'ютерів та інформаційних технологій, Четверта революція – інтелектуальна, означає розвиток і злиття автоматизованого виробництва, обміну даних і виробничих технологій у єдину саморегульовану систему, із якої найменшим або взагалі відсутнім втручанням людини у виробничий процес. Однак опитування "до якої версії належить ваша компанія?" серед китайських компаній-виробників у провінції Гуандун демонструє такі результати. Більшість компаній досі перебувають між версіями 1.0 і 2.0. Гігантські масштаби промислового комплексу в Китаї дивують, він виробляє все, і має все, зокрема і підприємства версії 3.0 і 4.0, але це не "оригінальні" китайські підприємства, основні технології там – іноземні. "Спіратись на чужу драбину, піднімаючись вгору, дуже небезпечно, якщо її хтось потягне, легко власти. Для того, щоб зробити власні оригінальні речі за допомогою конкуренції, необхідно підніматись власною драбиною, інакше – ви завжди будете слідувати в когось позаду" [6].

Ініціатива "Один пояс, один шлях", китайсько-американські відносини та "пастка Фукуїда". Серед

чотирьох напрямків, згідно з якими Чжен Юннень підійшов до аналізу мегатрендів Китаю, особливе місце займають міжнародні відносини. Із моменту початку реалізації ініціативи "Один пояс, один шлях", яку у 2013 р. оголосив Голова КНР Сі Цзіньпін, більшість країн, які розташовані вздовж маршруту, висловили підтримку цьому проєкту. Китай підписав угоди про співпрацю в межах ініціативи із більш ніж 130 країнами і 30 міжнародними організаціями. У 2015 р. було створено Азійський банк інфраструктурних інвестицій, станом на сьогодні членами банку є 102 країни (Японія та США офіційно відмовились від участі) [16]. Така активна підтримка з боку усього світу перевершила очікування Китаю, що, звичайно, тільки поглибило занепокоєння Сполучених Штатів як світового економічного гегемона.

"Чи існує непримиренний конфлікт між Китаєм, що піднімається, і США? Чжен Юннень вважає, що "Пояс і шлях" орієнтований на розвиток, тобто, головна ідея міжнародної діяльності Китаю – це доповнити існуючий міжнародний порядок і, дотримуючись усталеного порядку, досягти більшого розвитку, що по суті не суперечить наміру Дональда Трампа "Зробити Америку знов величною" [17]. Натепер багато країн уже приєднались до ініціативи "Один пояс, один шлях". Навіть Сполучені Штати та Японія, які були скептично налаштовані та виступили проти, змінили своє ставлення та направили представників для участі в Першому форумі "Один пояс, один шлях", який відбувся в Пекіні у травні 2017 р.

Геополітика Китаю від суші до океану. Що стосується стратегії морського розвитку Китаю, Чжен Юннень вважає, що тепер це необхідність. "Історично традиційні китайські загрози переважно надходили з півночі, що призводило до недостатньої уваги щодо розвитку морської могутності. Це відбувалося, доки китайці не прокинулись від звуків артилерійських залпів кораблів із Заходу. Із погляду світових тенденцій розвитку, задля свого подальшого розвитку, Китай повинен зіткнутися з океаном, саме тому океанська геополітика тепер посідає важливе місце" [6].

Теорія китайської загрози та спільний розвиток. Щодо мусованої теми "китайської загрози", яка посідає важливе місце в західному суспільстві, Чжен Юннень вважає, що по-перше – треба спростувати, по-друге – пояснювати, а по-третє – розвиватися разом. Перші дві дії – це зовнішні фактори, але остання – це суть. Причина дуже проста: замість того, щоб пояснювати щось тисячі разів, краще прагнути до спільного розвитку, залучаючи до цього процесу все більшу кількість країн. Розвиток – це основна мета. Розвиток важливіший за полеміку. Лише спільний розвиток спроможний завоювати більше міжнародних прихильників, щоб разом розповісти справжню історію Китаю. Чжен Юннень підкреслює, "на наступному етапі Китаю потрібно не тільки нести прапор "вільної торгівлі", але й потрібні конкретні політичні дії". *Внутрішні реформи та зовнішня відкритість є головними тенденціями майбутнього розвитку Китаю.* Лише рухаючись одночасно з світовими тенденціями розвитку та не повертаючись назад, Китай може об'єднати більше міжнародних сил і спільно сприяти розвитку та прогресу людського суспільства [6].

Висновки. Дослідження останньої роботи "Мегатренди: наступний крок Китаю" яскраво демонструє, що за останні 10 років головні тенденції розвитку Піднебесної істотно трансформувались. 2010 р. мегатенденції базувались на внутрішніх процесах з змінах, Китай наводив порядок усередині країни – захоплював підприємство, налагоджував ефективні моделі управління, реформував законодавство, інвестував в науку, культуру та спорт, і лише починав "приєднуватись до світу".

2019 р. перед нами постає вже інший Китай, який активно працює "назовні", над своїм зовнішнім іміджем, майже кожен її мегатренд натеper є глобалізованим. Тому, якщо мегатренди Китаю "версії 2010" для України були інструкцією до дій, то мегатренди Китаю "версії 2019" – є успішним прикладом того, як країна зі схожим радянсько-соціалістичним минулим, завдяки реформам і трансформаціям, змогла вибудувати свій унікальний шлях "із китайською специфікою".

Із-поміж всіх досліджень провідним є найголовніший мегатренд Китайської Народної Республіки – *реформа*. Реформуванням пронизані всі сфери діяльності держави і суспільства, вони охопили всі системи, сфери, верстви населення, міста і села, галузі виробництва й обслуговування, увесь Китай вже більше 40 років живе під гаслом змін і розвитку. Оцінки дій китайського уряду можуть бути діаметрально різними, важко знайти істину, але є факти, які показують усьому світу великі успіхи і звершення. Як країна з територією третьою за розміром у світі, з найбільшим населенням у світі, за 40 років показала стрімкий шлях розвитку, наближаючись до статусу "Держави номер 1".

Список використаних джерел:

1. Рябченко Н. П. От глобализации к глобальной цивилизации / Н. П. Рябченко. – Владивосток : Дальнаука, 2012.
2. Парахонський Б. Стратегічне партнерство України. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Б. Парахонський, Г. Яворська // Національний інститут стратегічних досліджень. Відділ глобалістики та безпекових стратегій. – Режим доступу : <http://old2.niss.gov.ua/articles/600/>.
3. Нейсбит Дж. Китайские мегатренды: 8 столпов нового общества / Джон и Дорис Нейсбит ; пер. с англ. А. Лактионова. – М. : Астрель, 2012.
4. Feng Kai (2011), *China Rising Power*, Chinese Business Association Press, Beijing, China. – 冯凯, 《崛起的大国: 中国大趋势》, 中华工商联合出版社, 2011年.
5. Gao Liankui (2011), *China's Megatrends*, Publishing House of Electronics Industry, Beijing, China. – 高连奎, 《中国大形势》, 电子工业出版社, 2011年.

I. Zinevych, PhD student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

CHINA'S MEGATRENDS AND ITS TRANSFORMATION: EXPERIENCE FOR UKRAINE

"China's Megatrends" is usually associated with the name of John Naisbitt, who is an author of the so named book, "China's Megatrends – The 8 Pillars of a New Society", published in 2010. This research is one of the most comprehensive look at major trends that took place within China in the early 21st century. There have been many changes in China over the last 10 years that are reflected in the global transformation of its megatrends. Despite the available published materials on the topic of "Chinese megatrends" in China, due to the lack of translations from Chinese, they remain unknown in Ukraine today. Based on the analysis of studies of American and Chinese authors, that were published 10 years apart, the main trends of China's development as of 2010 and 2019 are identified. The article reveals changes that have occurred in the political, economic, social systems of the country during this period, provides investigation of the possibilities of applying Chinese experience to Ukraine.

Key words: megatrends, China, Ukraine, reform, development.

И. Зиневич, асп.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

МЕГАТРЕНДЫ КИТАЯ И ИХ ТРАНСФОРМАЦИЯ: ОПЫТ ДЛЯ УКРАИНЫ

"Мегатренды Китая" обычно ассоциируются с именем Дж. Нейсбита, под авторством которого в 2010 году была опубликована книга "Китайские мегатренды: 8 столпов нового общества". Это исследование является комплексным обзором главных тенденций, которые происходили внутри Китая в начале XXI века. За 10 лет в Китае произошло немало изменений, которые отразились и в глобальной трансформации его мегатрендов. Несмотря на наличие опубликованных материалов по теме "китайских мегатрендов" в Китае, из-за отсутствия переводов с китайского языка, на сегодня они остаются неизвестными в Украине. На основе анализа исследований американского и китайских авторов, изданных с разницей в 10 лет, определены основные тенденции развития КНР в 2010 и 2019 годах, выявлены изменения, которые произошли в политическом, экономическом, социальном устройстве государства за этот период, проанализированы возможности применения китайского опыта в Украине.

Ключевые слова: мегатренды, Китай, Украина, реформа, развитие.

6. Zheng Yongnian (2019), *Megatrends: Next step of China*, Beijing: Dongfang Press, China. – 郑永年, 《大趋势: 中国下一步》, 东方出版社, 2019年, 533页.

7. Нейсбит Дж. Мегатренды / Дж. Нейсбит ; пер. с англ. М. Б. Левина. – М. : ООО "Издательство АСТ"; ЗАО НПП "Ермак", 2003.

8. Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" щодо забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва [Електронний ресурс] : Законодавство України Верховна Рада України 1994-2020. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-20>.

9. Грицяк Н. В. Електронна демократія : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловйов. – К. : НАДУ, 2015.

10. Дэн Сяопин. Строительство социализма с китайской спецификой. Статьи и выступления / Дэн Сяопин. – Пекин : изд-во университета Цинхуа, 2004.

11. Дэн Сяопин. Основные вопросы современного Китая ; пер. с кит. / Дэн Сяопин. – М. : Политиздат, 1987.

12. Як ожило українське кіно [Електронний ресурс] / "Свобода" – газета української громади в Америці. – 20.09.2019. – Режим доступу : <https://svoboda-news.com/svwp/%D0%AF%D0%BA-%D0%BE%D0%B6%D0%B8%D0%BB%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5-%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%BE/>.

13. Онищенко Ю. "Мрія" для НАТО: як українські літаки допомагають Європі та США здолати епідемію [Електронний ресурс] / Європейська правда. – 23.04.2020. – Режим доступу : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/04/23/7109067/>

14. Зануда А. Середній клас в Україні: нечисленний і невпливовий [Електронний ресурс] / А. Зануда Середній / ВВС Україна. – 05.06.2013. – Режим доступу : https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2013/06/130604_ukraine_middle_class_az

15. Середній клас в Україні: уявлення і реалії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Seredn_klas.pdf.

16. Asian Infrastructure Investment Bank/ Офіційний вебсайт [Electronic source]. – Access mode : <https://www.aiib.org/en/about-aiib/index.html>

17. Full text: Donald Trump announces a presidential bid [Electronic source] / The Washington Post/ = 16.06.2015. – Access mode : <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2015/06/16/full-text-donald-trump-announces-a-presidential-bid/?arc404=true>

Надійшла до редколегії 09.02.20